

Красномовець В. А.

*к.е.н., доцент,
науковий співробітник науково-дослідного центру
ДВНЗ «Університет банківської справи»*

Рой А. І.

*студентка
Черкаського навчально-наукового інституту
ДВНЗ «Університету банківської справи»*

СУЧАСНИЙ СТАН ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ КРАУДФАНДИНГУ В УКРАЇНІ

***Анотація.** У статті висвітлено теоретичні підходи до сутності поняття краудфандингу як інноваційного способу фінансування. Визначено основні форми фінансування за схемою краудфандингу. Визначено суб'єкти краудфандингу. Проаналізовано його види, залежно від різних типів проектів та технологій збору фінансових коштів. Визначено відмінності краудфандингу від краудінвестингу. Висвітлено шлях розвитку краудфандингу у світі. На підставі узагальнень літературних джерел та чинної практики, визначено основні переваги та недоліки такого виду фінансування. З'ясовано його роль у розвитку малого та середнього бізнесу. Досліджено провідні краудфандингові світові ресурсні платформи. Проаналізовано впровадження краудфандингових платформ в Україні. Досліджено ринок краудфандингу в державі. Визначено основні складові успіху краудфандинг-кампанії. Виявлено вплив на соціальні і культурні процеси в Україні.*

Ключові слова: краудфандинг, краудфандингова платформа, стартап, краудінвестинг, інвестор, реципієнт.

Viktoriia Krasnomovets

Alla Roj

CURRENT STATUS OF AND FUTURE DEVELOPMENT OF CROWDFUNDING IN UKRAINE

Annotation. The article deals with theoretical approaches to the essence of the concept of crowdfunding as an innovative way of financing. The main forms of financing for crowdfunding scheme; lit subjects crowdfunding. Analyzed its kinds, depending on the type of project funding and collection techniques. Determined by the difference crowdfunding equity crowdfunding. When covering the development of crowdfunding in the world. On the basis of generalization of literary sources and current practice, the basic advantages and disadvantages of this type of financing. Clarify its role in the development of small and medium-sized businesses. Abstract kraudfandingovye leading global resource platform. Analyzed ways to implement kraudfandingovih platforms in Ukraine. Crowdfunding explore the market in the state. The main components of the crowdfunding campaign success. The influence of social and cultural processes in Ukraine.

Keywords: crowdfunding, kraudfandynhova platform startup kraudinvestynh, investor and recipient.

Красномовец Виктория Анатольевна

Рой Алла Ивановна

СОВРЕМЕННОЕ СОСТОЯНИЕ И ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ КРАУДФАНДИНГА В УКРАИНЕ

Аннотация. В статье освещены теоретические подходы к сущности понятия краудфандинг как инновационного способа финансирования. Определены основные формы финансирования за схемой краудфандинг; освещены субъекты краудфандинга. Проанализированы его виды, в зависимости от различных типов проектов и технологий сбора финансовых средств. Определены различия краудфандинга от краудинвестинга. Освещены пути развития краудфандинга в мире. На основании обобщений литературных источников и действующей

практики, определены основные преимущества и недостатки такого вида финансирования. Выяснено его роль в развитии малого и среднего бизнеса. Исследованы ведущие краудфандинговые мировые ресурсные платформы. Проанализировано пути внедрения краудфандинговых платформ в Украине. Исследован рынок краудфандинга в государстве. Определены основные составляющие успеха краудфандинг-кампании. Выявлено влияние на социальные и культурные процессы в Украине.

Ключевые слова: краудфандинг, краудфандингова платформа, стартап, краудинвестинг, инвестор, реципиент.

Постановка проблеми та актуальність дослідження. В сучасних умовах розвитку України є певні складності в залученні інвестицій, та й доступ до такого фінансування практично залишається закритим для основної частини малого та середнього бізнесу, отримання фінансових кредитів не доступно для населення, а держава обмежена в коштах і фактично не підтримує невеликі підприємства [1].

З 2011 року на просторах інтернету все частіше можна зустріти стартапи, які яскраво заявили про себе з допомогою такої фінансової системи як краудфандинг. 2012 і 2013 роки можна сміливо назвати гарячою порою краудфандингу. Саме в даний час так актуально і чітко вимальовується тенденція в стартап-спільнотах, коли багато зарубіжних і вітчизняних авторів з успіхом стали публікувати свої проекти на багаточисельних краудфандингових платформах.

Багато сучасних науковців: Ф.Котлер, У.Хенсон, Дж.Еванс, Д.Жданов, К.Кочієв, М.Кришнан, Б.Ларралде, А.Носик, К. Прахалад, А.Рогова, вважають, що краудфандинг може стати реальною альтернативою вирішення всіх цих «болючих» питань.

Цілями статті є дослідити виникнення краудфандингу; визначити види краудфандингу; дослідити переваги та недоліки; визначити роль краудфандингу в сучасній економіці України.

Виклад основного матеріалу. Термін краудфандинг походить від поєднання двох слів - crowd (натовп, юрба, маса) і funding (фінансування) - це колективна

співпраця людей (донорів), які добровільно разом об'єднують свої гроші або інші ресурси, як правило через Інтернет, щоб підтримати зусилля інших людей або організацій (реципієнтів) [2]. На думку багатьох науковців, зокрема Дж. Хау, краудфандинг є одним із напрямків краудсорсингу (технологія інтелектуальної співпраці в соціальних мережах через Інтернет, що спрямовується на спільне створення інтелектуального продукту на основі інтеграції знань великої кількості людей), який охоплює різноманітну групу підходів, об'єднаних однією спільною рисою: всі вони засновані на участі безлічі людей [3].

Фінансування за схемою краудфандингу може виконувати різні функції - допомога постраждалим від стихійних лих, підтримка з боку вболівальників чи фанатів, підтримка політичних кампаній, фінансування стартап-компаній та малого бізнесу, створення вільного програмного забезпечення і багато іншого [2].

Незважаючи на те, що цей термін з'явився відносно нещодавно, саме існування краудфандингу далеко не нове й існує з давніх часів. Наприклад, принцип краудфандингу був покладений в основу під час встановлення Статуї Свободи в Нью-Йорку в 1886 році. На той час за взаємною домовленістю Америка повинна була побудувати п'єдестал, а Франція - створити і встановити її в США. Для того, щоб вирішити питання нестачі коштів, яка відчувалась з обох сторін Атлантичного океану, у Франції були організовані благодійні пожертвування. Вони разом з різними розважальними заходами і лотереєю дозволили зібрати 2,25 мільйонів франків. В Сполучених Штатах для збору коштів проводились театральні вистави, художні виставки, аукціони і навіть боксерські бої. Тоді ж були створені перші маркетингові компанії і промоушні, які просували проект і збір коштів, яскравий зразок – виступ американського видавця, журналіста Джозефа Пулітцера в своїй газеті «World» із закликом підтримати збір коштів в фонд проекту. Таким чином, проект Статуї Свободи – один з перших успішних краудфаундингових проектів, відомих всьому світу [4].

Громадсько-суспільні проекти не єдині, хто потребують додаткового фінансування від населення. Існують невеликі і середні компанії, що хочуть розвиватися і потребують більше матеріальних ресурсів, ніж існує у них

можливість зібрати. Отож, суб'єктами процесу краудфандингу з одного боку виступають інвестори або спонсори, що надають кошти, і яких називають «фандери» та з іншого боку – пошукувачі чи реципієнти капіталу, які є ініціаторами-засновниками краудфандингового проекту – «фундери» [5].

Залежно від різних типів проектів та технологій збору фінансових коштів виділяють такі види краудфандингу (рис. 1).

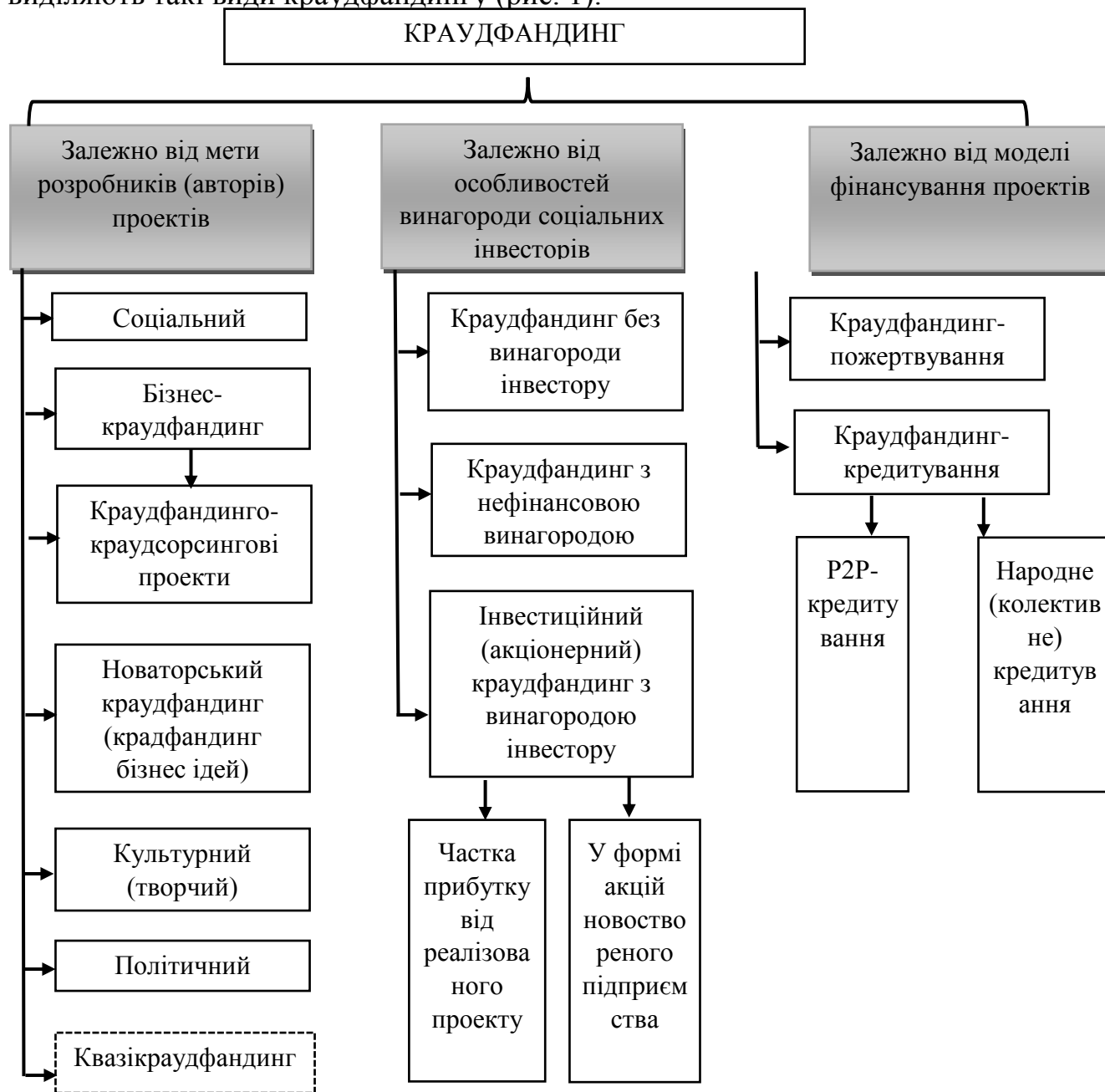

Рис. № 1. Види краудфандингу [3]

Найбільшого поширення сьогодні набуває інвестиційний (акціонерний) краудфандинг. На відміну від краудфандингу, краудінвестинг передбачає

інвестування в проект коштів, залучених у формі колективного фінансування, обов'язково з розрахунком на отримання фінансової вигоди інвестором. Тобто відмітною рисою краудінвестингу є інвестиції, які здійснюються невеликими сумами за спрощеною процедурою з розрахунку на фінансову вигоду. Оскільки краудінвестинг набирає оберти, має значний потенціал росту ринку і стає альтернативою традиційному інвестуванню, то цей напрямок краудфінансування розробляється окремо і для нього створюються спеціальні краудінвестингові платформи, вводяться свої правила та норми.

Прихильники краудфінансування стверджують, що він допомагає хорошим ідеям, які не відповідають формам традиційного сприйняття фінансистів, пробитися і отримати гроші завдяки мудрості натовпу. Якщо проект втягнувся, тобто стартував збір коштів, то це для підприємця означає ще більше шансів на успіх, адже його потенційні майбутні клієнти долучаються до творення бізнесу і в добавок до цього ще рекламують цей проект з уст в уста [2].

Недоліком є лише те, що ідея мусить бути повністю розкритою на сайті, аби отримати підтримку людей, тому вона є вразливою і може бути вкраденою чи перехопленою конкурентами [2].

Науковці не мають одностайної думки щодо краудфінансування. Тому варто проаналізувати його переваги і недоліки (табл. 1) [6].

Таблиця 1

Переваги та недоліки краудфінансування [6]

Переваги	Недоліки
1. Інвестору не обов'язково володіти великим капіталом або володіти знаннями, недоступними більшості людей. Kickstarter або IndieGogogo винесли стартапи, як цукерки на вітрину магазину. Вибирай, що душі завгодно;	1. Для великих інвесторів краудфінансування не зручна через молодості не розробленості інвестиційного інструментарію. Простіше кажучи, нести мільйони на розмовляючи зубну щітку з кікстартера - це не зовсім зручно;
2. Ринок венчурних інвестицій нагадує рекламний бізнес перед-digital епохи або сучасний футбол: багато зайвих витрат, штучно роздуті бюджети, необґрунтований ажіотаж. Завдяки краудфінансінгом капітал почне «дешевшати» спочатку для стартапів, потім і для інвесторів;	2. Життя після грошей. Несподівано виконавши або навіть перевиконавши план зі збору, деякі автори проектів кудись пропадають або зривають дедлайни;

3. Венчурні фонди є посередниками між інвестором і стартапом. Проблема в тому, що навіть маючи дуже обмежений обсяг інформації, фонди важливо надувають щоки і дають сумнівні експертні висновки. А це, як стріляти по летять на південь качкам з вказівного пальця;	3. Може бути і зворотна реакція. Покупець виступає в ролі кредитора і може засудити стартапера у випадку найменшого порушення договору;
4. Краудфандінг налагоджує прямий контакт між інвестором і стартаперів;	4. Багато стартапери невірно оцінюють витрати на розвиток свого дітища і, набравши спочатку потрібну суму, змушені шукати гроші десь на стороні. У разі інвестиційного фонду зробити це куди простіше;
5. Багато стартапери потрапляли в залежність від інвесторів і змушені були чути зауваження та прохання у стилі хрестоматійного «погратися зі шрифтами». У разі краудфандінга є пропозиція і є попит. А успіх обумовлений лише грамотної ідеєю і її подальшою реалізацією;	5. Відсутність професійного аудиту для стартапу. У разі купівлі хай-тек тренажера для Зледащили кішки це не страшно. А от у випадку серйозних інвестицій у проект ... Перспективні проекти і так легко знаходять гроші інвесторів, тому на карудфандінг платформи йдуть або недосвідчені стартапери (що необов'язково погано), або проекти другого-третього ешелону.
6. Швидкість. Завдяки краудфандінгом можна досить швидко з'ясувати, наскільки вдалим виглядає проект і наскільки охоче люди понесуть в нього гроші.	

ArtistShare - це перший краудфандинговий веб-сервіс, офіційно зареєстрований в США на самому початку 2000-х. Один із найстаріших краудфандингових ресурсів у світі. Artistshare надає свою платформу для допомоги музикантам у записі альбомів. Вкладати у проекти можуть як інвестори, продюсери, так і фани виконавців.

Artistshare є досить успішним звукозаписним лейблом. 9 проектів ArtistShare отримали нагороди Grammy, ще 19 - були номіновані в рамках премії. Серед відомих виконавців, що залучали фінансування на платформі - Марія Шнайдер (Maria Schneider), Боб Брукмейєр (Bob Brookmeyer), група «The Clayton Brothers» [7].

Проте інколи помилково першою краудфандинговою платформою вважають Kickstarter (Кікстартер), яка була заснована 28 квітня 2009 року. Це Краудфандинговая платформа, призначена для креативних проектів. Ідеальне рішення для артистів, художників, режисерів, музикантів, дизайнерів,

письменників, ілюстраторів, дослідників, промоутерів, виконавців та інших творчих людей, які хочуть втілити свої ідеї в життя.

Автори проектів надихають людей на те, щоб вони надали фінансову допомогу, обіцяючи натомість всілякі компенсації, такі як перші копії продуктів, різні вподобання, захоплюючі пригоди.

Kickstarter (Кікстартер) в момент свого створення запропонував воістину нову форму інвестування в креативні рішення. Сьогодні проект є незаперечним лідером, на якого всі рівняються. За 2012 року було залучено \$320 млн., за 2013 - \$480 млн., за 2014 - \$529 млн., і темпи продовжують рости. Він базується на концепції, що хороша і правильно подана ідея може отримати неймовірну підтримку від великої групи людей [8].

Основоположним принципом Краудфандінгової платформи Kickstarter (кікстартера) є "все або нічого". Це означає, що, лише досягнувши або перевершивши цільові показники по необхідній сумі, проект отримує залучені гроші. В іншому випадку всі кошти повертаються людям назад.

Найпопулярнішими темами для краудфандингу в світі є: соціальні проекти, кіно і відео, музика, ігри, гаджети і винаходи, мода, інформаційні технології та малий бізнес.

Всього, на 2012 р. у світі налічується більше 500 платформ краудінвестингу і краудфандингу. У середньому кількість подібних платформ зростає на 49% щорічно (на 38,1% в 2008 р., на 60% в 2012 р.) [1].

Більшість з них розташовані на серверах наступних країн: США - 191, Великобританія - 44, Нідерланди - 29, Франція - 28 і Бразилія - 21. Більша частина краудінвестингових платформ в Європі функціонують у Великобританії - 23%, Нідерландах - 15%, Франції - 14%, Німеччині - 10% та Іспанії - 9% [1].

У Східній Європі також, розміщені онлайн-майданчики, принципи роботи яких схожі на краудінвестинг/краудфандинг. Всього нараховується 12 майданчиків. Більшість у Польщі - 34%, Росії та Чехії - по 17 % [1].

Про успішність функціонування основних онлайн-майданчиків краудфандингу/краудінвестингу у світі свідчать дані про кількість і обсяги профінансованих проектів.

У 2012 р. було проведено більше 1 млн. успішних кампаній зі збору коштів на різні бізнес та соціальні проекти. Більша частина угод припала на європейські країни - 55,1 % і Північну Америку - 44,8 %. Частка інших країн незначна - всього 0,1 % (1000 проектів). В цілому, обсяг зібраних коштів за допомогою краудінвестингових платформ, склав 2,7 млрд. дол. США в 2012 р. [1].

Краудфандингові платформи в Україні, на відміну від інших сервісів, спрямовані на підтримку соціуму і культурних процесів. Так як держава не надає допомогу в зміні культурного середовища, зацікавлені в цьому особи самостійно зайнялися цією справою. Платформа соціальних інновацій «Велика ідея» була запущена в 2009 році. Через три роки вона запустила на своєму сайті краудфандинговий майданчик «Спільнокошт». Суспільні зміни в даному випадку фінансуються силами небайдужих людей.

Відомими успішними проектами на Спільнокошті є Громадське телебачення, Кінофестиваль «Ровер», майстерня з переробки пластику «Zelenew», акція «Зробимо Україну чистою», Арт-пікнік Слави Фролової та багато інших [9].

На сьогодні в Україні успішно реалізовано 79 проектів, в які вкладено 5 076 150 грн. 14 291 добровольцем, і це число продовжує невпинно зростати.

Сім Зірок - це платформа для взаємного фінансування між приватними особами, де можна вкласти гроші в цікавий проект та отримати додатковий прибуток чи отримати позику від приватних осіб без відсотків. Проект «Сім Зірок» усуває складні схеми кредитування та інвестицій і надає можливість особисто стати інвестором або отримати гроші в борг та оформити позику онлайн [10].

Основна складова успіху краудфандинг-кампанії - відповідальність автора проекту. Щоб зібрати гроші на проект, автор має враховувати інтереси зацікавлених сторін: добровольців, менторів та партнерів. Завдяки Спільнокошту

десятки проектів вже зібрали гроші на стартапи, екологічні та громадські акції, роботу ЗМІ, організацію фестивалів та перформансів, зйомку кліпів [11].

Одним з успішних проектів, реалізованих в Україні, є майстерня у Києві під назвою «IZOLAB». Його засновники переконані, що Україна - це країна з великим інтелектуальним потенціалом і вони хочуть надати можливість його розвитку.

IZOLAB - некомерційний проект. Всі отримані кошти витрачаються на вдосконалення устаткування та матеріали [12].

Майстерня надає умови для виготовлення унікальних речей, макетів або прототипів. Дизайнери, інженери, архітектори, підприємці матимуть змогу скористатися всіма необхідними інструментами для реалізації своїх проектів.

IZOLAB пропонує альтернативно провести вільний час. Не має значення, якого ви віку та чи маєте технічну освіту - він створений для того, щоб будь-хто міг зробити «живу» річ своїми руками [12].

Крім того, IZOLAB - це простір, де ви можете знайти однодумців, поділитися своїми ідеями, знайти натхнення та кооперуватися для спільної роботи. [11]

Хоча на сьогоднішній день ринок вітчизняного краудфандингу робить тільки перші кроки на шляху свого розвитку, перспективи у нього величезні. Адже охоплено українську інтернет-аудиторію - 15 млн користувачів, які в середньому проводять 20 годин на тиждень в мережі, довіра якої до різних майданчиків поступово зростає (це видно на прикладі інтернет-аукціонів). А значить, буде збільшуватися і обсяг грошового потоку від приватного населення - до ініціаторів різноманітних проектів і стартапів [13].

Висновки. Отже, за результатами проведеного дослідження можна сказати, що краудфандинг як фінансова інновація знайшов свою нішу і своє місце у економіці сучасної України та продовжує набирати оберти. Він може стати альтернативною формою фінансування бізнес-проектів на ранній стадії. В Україні з'явилися лише перші паростки такого виду фінансових послуг, але їх розвиток буде залежати в майбутньому від багатьох суб'єктивних та об'єктивних чинників [14].

Література

1. Краудінвестинг або краудфандинг: чи є перспективи розвитку в Україні? [Електронний ресурс] // Журнал «Народный Депутат». – 2013 — № 95. – Режим доступу: <http://nardepjournal.com/article/2013/95/KRAUDINVESTING-ABO-KRAUDFANDING-ChI-E-PERSPEKTIVI-ROZVITKU-V-UKRAINI>
2. Краудфандинг. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%9A%D1%80%D0%B0%D1%83%D0%B4%D1%84%D0%B0%D0%BD%D0%B4%D0%B8%D0%BD%D0%B3>
3. Диба О. Краудфандинг: теорія та можливості використання в Україні / О. Диба, Ю. Гернего // Банківська справа. – 2015. - №1-2. – С. 53-62.
4. Краудфандинг – що це? [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.aleksandr.kz/samoobuchenie/kraudfanding-chto-eto.html#.VkJ_LbfhDIU
5. Васильчук І. Краудфандинг і краудінвестинг як фінансові інвестиції / І. Васильчук // Ринок цінних паперів України. – 2013. - №11-12. – С. 59-67.
6. Все «за» и «против» краудфандинга [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://revolverlab.com/vse-za-i-protiv-kraudfandinga/>
7. Краудфандинг. Історія законодавчого підкріплення у США [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://molodyvcheny.in.ua/files/journal/2014/12/89.pdf>
8. Краудфандингова платформа Kikstarter (Кікстартер) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://crowdsourcing.ru/sites/16>
9. Спільнокошт – краудфандинг в Україні [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://biggggidea.com/projects/?project_category=52
10. Добірка крауд-платформ [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://polemix.com.ua/ua/article/dobrka_kraud-platform-4175102/
11. В Україні з'явився онлайн проект взаємного фінансування «Сім зірок» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://ain.ua/2013/11/12/501441>
12. IZO LAB: майстерня цифрового виробництва [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://biggggidea.com/project/974/>

13. Коллин Окли. Главные принципы эффективного краудфандинга. Как правильно собирать деньги [Электронный ресурс] / Коллин Окли // Режим доступа: <http://forbes.ua/business/1358237-glavnye-principy-effektivnogo-kraudfandinga>
14. Васильчук І. П. Краудфандинг як феномен постіндустріальної економіки / І. П. Васильчук // Ефективна економіка [Електронний ресурс] – 2013. – № 11. – Режим доступу : <http://www.economy.nayka.com.ua/>

References:

1. Kraudinestynh abo kraudfandynh: chy ie perspektyvy rozvytku v Ukraini? [Elektronnyi resurs]. – Rezhym dostupu: <http://nardepjournal.com/article/2013/95/KRAUDINVESTING-ABO-KRAUDFANDING-ChI-E-PERSPEKTIVI-ROZVITKU-V-UKRAINI>
2. Kraudfandynh [Elektronnyi resurs]. – Rezhym dostupu: <https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%9A%D1%80%D0%B0%D1%83%D0%B4%D1%84%D0%B0%D0%BD%D0%B4%D0%B8%D0%BD%D0%B3>
3. Dyba O. Kraudfandynh: teoriia ta mozhlyvosti vykorystannia v Ukraini / O. Dyba, Iu. Herneho // Bankivska sprava. – 2015. - №1-2. – S. 53-62
4. Kraudfandynh – shcho tse? [Elektronnyi resurs]. – Rezhym dostupu: http://www.aleksandr.kz/samoobuchenie/kraudfanding-chto-eto.html#.VkJ_LbfhDIU
5. Vasylchuk I. Kraudfandynh i kraudinestynh yak finansovi investytsii / I. Vasylchuk // Rynok tsinnykh paperiv Ukrainy. – 2013. - №11-12. – S. 59-67.
6. Vse «za» y «protyv» kraudfandynha [Elektronnyi resurs]. – Rezhym dostupu: <http://revolverlab.com/vse-za-i-protiv-kraudfandinga/>
7. Kraudfandynh. Istoriia zakonodavchoho pidkriplennia u SShA [Elektronnyi resurs]. – Rezhym dostupu: <http://molodyvcheny.in.ua/files/journal/2014/12/89.pdf>
8. Kraudfandynhova platforma Kikstarter (Kikstarter) [Elektronnyi resurs]. – Rezhym dostupu: <http://crowdsourcing.ru/sites/16>

9. Spilnokosht – kraudfandynh v Ukraini [Elektronnyi resurs]. – Rezhym dostupu: https://biggggidea.com/projects/?project_category=52
 10. Dobirka kraud-platform [Elektronnyi resurs]. – Rezhym dostupu: https://polemix.com.ua/ua/article/dobrka_kraud-platform-4175102/
 11. V Ukraini zliavyvsia onlain proekt vzaiemnoho finansuvannia «Sim zirok» [Elektronnyi resurs]. – Rezhym dostupu: <http://ain.ua/2013/11/12/501441>
 12. IZO LAB: maisternia tsyfrovoho vyrobnytstva [Elektronnyi resurs]. – Rezhym dostupu: <https://biggggidea.com/project/974/>
 13. Kollyn Okly. Главные прынтыры эфекtyvnoho kraudfandynha. Kak pravylno sobyrat denhy [Elektronnyi resurs] / Kollyn Okly // Rezhym dostupu: <http://forbes.ua/business/1358237-glavnye-principy-effektivnogo-kraudfandinga>
 14. Vasylchuk I. P. Kraudfandynh yak fenomen postindustrialnoi ekonomiky / I. P. Vasylchuk // Efektyvna ekonomika [Elektronnyi resurs] – 2013. – № 11. – Rezhym dostupu : <http://www.economy.nayka.com.ua/>
-